

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده هنرهای تجسمی و کاربردی
گروه نقاشی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته نقاشی گرایش نقاشی

بداهه نگاری در نقاشی کودکان چهار تا شش سال

استاد راهنما:

دکتر افسانه ناظری

استاد مشاور:

دکتر محمد علی رجبی

پژوهشگر:

رویا نجف زاده اصل

بهمن ماه

۱۳۸۹

اظهارنامه‌ی دانشجو

اینجانب رویا نجف زاده اصل دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته نقاشی گرایش نقاشی گروه نقاشی دانشکده هنرهای تجسمی و کاربردی دانشگاه هنر اصفهان به شماره ی دانشجویی ۱۶۲۱۳۰۸۱۰۸ گواهی می نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه با عنوان بداهه نگاری در نقاشی کودکان چهار تا شش سال توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. همچنین گواهی می نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشگاه را به طور کامل رعایت کرده‌ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر اصفهان محفوظ است. نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده هنر های تجسمی و کاربردی
گروه نقاشی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته نقاشی گرایش نقاشی خانم رویا نجف زاده
اصل تحت عنوان:
بداهه نگاری در نقاشی کودکان چهار تا شش سال

ارایه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای درجه‌ی کارشناسی ارشد که در تاریخ ..... توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ..... درجه ..... به تصویب نهایی رسید.

- ۱- استاد راهنمای پایان نامه آقای/خانم دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضاء
- ۲- استاد مشاور پایان نامه آقای/خانم دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضاء
- ۳- استاد داور داخل گروه آقای/خانم دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضاء
- ۴- استاد داور خارج از گروه آقای/خانم دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضاء

امضای مدیر گروه

چکیده

بداهه نگاری در نقاشی امری است که هدف بسیاری از هنرمندان مدرن قرار گرفته است. این فرایند که عامل اصلی آن قوه ی تخیل آدمی است، نتیجه ی نوعی شناخت ناگهانی است که در لحظه شکل می گیرد. اما بداهه نگاری در نقاشی کودکان به گونه ای دیگر بروز می کند و از فطرت او نشأت می گیرد. کودک زمان را آن گونه که ما درک می کنیم، درک نمی کند. او دقیقاً در "حال" است، نه در آینده و نه در گذشته به سر می برد و همین امر امکان حضور او را در لحظه و دنیایی از خیال فراهم می کند تا در پرتو این حضور بی واسطه آثاری را بیافریند. به همین علت آثار کودکان همواره نظر هنرمندان و روان شناسان را به خود متوجه کرده است و به عنوان منبع الهامی برای آنان شناخته می شود. هم چنان که هنرمندان شهیر و برجسته جهان مانند: کله، پیکاسو و کاندینسکی بدان غبطه می خوردند. اینان بر این باور بودند که، برای آفرینش هنر خلاق باید به درون و کودک نهفته در وجود آدمی رجعت کرد. این حضور بی واسطه در لحظه، وحدت آنی تخیل و عمل جسورانه در نقاشی کودکان، و به تعبیر دیگر بداهه نگاری مبنای این تحقیق قرار گرفته است. در این تحقیق سعی شده است به وسیله جمع آوری و مقایسه آثار کودکان با یکدیگر به بررسی نقش بداهه سازی در شکل گیری و محتوای آثار کودکان چهار تا شش سال پرداخته شود. روند پژوهش با روش مطالعه ی تحلیلی - مقایسه ای و با بهره گیری از منابع مکتوب انجام شده و در راستای تحقیق، ویژگی کیفی نمونه هایی از آثار کودکان چهار تا شش سال مورد بررسی قرار گرفته است. مطالعه و بررسی نظریات نشان می دهد که ویژگی بداهگی در کودکان گذرا بوده و هم زمان با رشد کودک از کاهش محسوسی برخوردار است، به همین علت است که پس از طی این دوره فرد به فراگیری هنر نقاشی می پردازد. بنابراین باید به تأثیر و نقش آن در نقاشی کودکان به عنوان یکی از عوامل مهم رشد و پرورش کودک بیشتر توجه کرد. همچنین ویژگی های نقاشی کودکان مبین آن است که: بداهه پردازی عنصر اصلی همه ی اعمال و رفتار کودکان به ویژه در نقاشی است و دیگر ویژگی ها در راستا و تعامل با آن هستند. همین امر باعث می شود کودک با جهان ارتباط مستقیم و بی واسطه برقرار کند و علی رغم تأثیرات دنیای اطراف، عواطف و احساسات درونی خود را نمایان سازد.

واژه های کلیدی:

بداهه نگاری، نقاشی، کودکان چهار تا شش سال

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱.....	فصل اول: کلیات
۲.....	۱-۱ کلیات
۲.....	۱-۱-۱ مقدمه
۳.....	۱-۱-۲ بیان مسأله
۳.....	۱-۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش
۴.....	۱-۱-۴ اهداف پژوهش
۴.....	۱-۱-۵ پرسش های پژوهش
۴.....	۱-۱-۶ روش پژوهش و گردآوری اطلاعات
۵.....	۱-۱-۷ روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه
۶.....	۱-۱-۸ ابزارهای گردآوری داده ها
۶.....	۱-۱-۹ روش تجزیه و تحلیل داده ها
۶.....	۱-۱-۱۰ پیشینه پژوهش
۶.....	۱-۱-۱۱ محدودیت های پژوهش
۷.....	فصل دوم: ادبیات تحقیق
۸.....	۲-۱ بداهه
۱۱.....	۲-۲ بررسی عناصر مرتبط با بداهه نگاری
۱۱.....	۲-۲-۱ شناخت
۱۴.....	۲-۲-۲ خلاقیت
۱۶.....	۲-۲-۳ تخیل

- ۱۸..... ۴-۲ شهود
- ۲۲..... ۵-۲ کودک درون
- ۲۳..... ۳-۲ بداهه نگاری و سیر توجه به آن در تاریخ هنر
- ۲۵..... ۴-۲ هنرمندان پیشگام
- ۲۷..... ۵-۲ بداهه سازی و شاخصه های آن در آثار کودکان
- ۳۱..... ۶-۲ بازی و کودک
- ۳۳..... ۱-۶ بازی نمادین
- ۳۵..... ۷-۲ هدف کودک در فرایند خلاقانه اثر(هنری)
- ۳۶..... ۸-۲ نقاشی و رابطه ی آن با کودک
- ۳۷..... ۹-۲ نقاشی کودکان
- ۴۰..... ۱-۹ چرا کودکان به این شکل نقاشی می کنند؟
- ۴۵..... ۱۰-۲ زبان و بیان تصویر در نقاشی کودکان
- ۴۵..... ۱-۱۰ طراحی به مثابه ی حرکت
- ۴۷..... ۱۰-۲ دایره های نخستین
- ۴۹..... ۳-۱۰ عمودی و افقی
- ۵۲..... ۴-۱۰ ویژگی مورب
- ۵۲..... ۱۰-۲ تلفیق اجزاء در عناصر
- ۵۴..... ۱۰-۲ نمایش فضا
- ۵۸..... فصل سوم: تجزیه و تحلیل
- ۵۹..... ۱-۳ تجزیه و تحلیل نمونه هایی از نقاشی کودکان چهار تا شش سال
- ۶۰..... ۱-۱-۳ گروه سنی چهار سال
- ۶۷..... ۲-۱-۳ گروه سنی پنج سال

۷۳	..... گروه سنی شش سال ۳-۱-۳
۹۱	..... فصل چهارم: نتیجه گیری
۹۲	..... ۱-۴ نتیجه گیری
۹۴	..... پی نوشت ها
۹۵	..... فهرست منابع و مآخذ
۹۹	..... منابع و مآخذ عکس ها

فهرست عكس

صفحه	عنوان
۴۴.....	عكس ۱-۲.....
۴۶.....	عكس ۲-۲.....
۴۶.....	عكس ۳-۲.....
۴۹.....	عكس ۴-۲.....
۵۰.....	عكس ۵-۲.....
۵۰.....	عكس ۶-۲.....
۵۱.....	عكس ۷-۲.....
۵۲.....	عكس ۸-۲.....
۵۴.....	عكس ۹-۲.....
۵۵.....	عكس ۱۰-۲.....
۵۶.....	عكس ۱۱-۲ و عكس ۱۲-۲.....
۵۶.....	عكس ۱۳-۲.....
۵۷.....	عكس ۱۴-۲.....
۶۱.....	عكس ۱-۳.....
۶۲.....	عكس ۲-۳ و عكس ۳-۳.....
۶۲.....	عكس ۴-۳ و عكس ۵-۳.....
۶۳.....	عكس ۶-۳ و عكس ۷-۳.....
۶۳.....	عكس ۸-۳ و عكس ۹-۳.....
۶۳.....	عكس ۱۰-۳ و عكس ۱۱-۳.....

- ٦٣..... عكس ١٢-٣ و عكس ١٣-٣
- ٦٥..... عكس ١٤-٣ و عكس ١٥-٣ و عكس ١٦-٣
- ٦٥..... عكس ١٧-٣ و عكس ١٨-٣ و عكس ١٩-٣
- ٦٦..... عكس ٢٠-٣ و عكس ٢١-٣
- ٦٦..... عكس ٢٢-٣ و عكس ٢٣-٣
- ٦٦..... عكس ٢٤-٣
- ٦٧..... عكس ٢٥-٣ و عكس ٢٦-٣ و عكس ٢٧-٣
- ٦٨..... عكس ٢٨-٣ و عكس ٢٩-٣
- ٦٨..... عكس ٣٠-٣
- ٦٩..... عكس ٣١-٣ و عكس ٣٢-٣ و عكس ٣٣-٣
- ٧٠..... عكس ٣٤-٣
- ٧٠..... عكس ٣٥-٣ و عكس ٣٦-٣
- ٧١..... عكس ٣٧-٣ و عكس ٣٨-٣
- ٧١..... عكس ٣٩-٣ و عكس ٤٠-٣
- ٧٢..... عكس ٤١-٣ و عكس ٤٢-٣
- ٧٣..... عكس ٤٣-٣
- ٧٤..... عكس ٤٤-٣ و عكس ٤٥-٣
- ٧٤..... عكس ٤٦-٣
- ٧٥..... عكس ٤٧-٣ و عكس ٤٨-٣
- ٧٥..... عكس ٤٩-٣
- ٧٦..... عكس ٥٠-٣ و عكس ٥١-٣
- ٧٧..... عكس ٥٢-٣ و عكس ٥٣-٣
- ٧٧..... عكس ٥٤-٣ و عكس ٥٥-٣

٧٧.....	عكس ٥٦-٣ و عكس ٥٧-٣
٧٨.....	عكس ٥٨-٣ و عكس ٥٩-٣
٧٩.....	عكس ٦٠-٣ و عكس ٦١-٣
٧٩.....	عكس ٦٢-٣ و عكس ٦٣-٣
٧٩.....	عكس ٦٤-٣ و عكس ٦٥-٣
٨٠.....	عكس ٦٦-٣ و عكس ٦٧-٣
٨١.....	عكس ٦٨-٣ و عكس ٦٩-٣
٨٢.....	عكس ٧٠-٣ و عكس ٧١-٣
٨٢.....	عكس ٧٢-٣ و عكس ٧٣-٣
٨٣.....	عكس ٧٤-٣ و عكس ٧٥-٣
٨٤.....	عكس ٧٦-٣ و عكس ٧٧-٣
٨٥.....	عكس ٧٨-٣ و عكس ٧٩-٣
٨٦.....	عكس ٨٠-٣
٨٦.....	عكس ٨١-٣
٨٧.....	عكس ٨٢-٣ و عكس ٨٣-٣

فهرست جدول

صفحه

عنوان

۸۹.....	جدول ۱-۳.....
۹۰.....	جدول ۲-۳.....

۱-۱ کلیات

۱-۱-۱ مقدمه

در این تحقیق که در راستای بداهه نگاری در نقاشی کودکان چهار تا شش سال است، ابتدا سعی شده مبحث بداهه-سازی در هنر، مفهوم، عناصر مرتبط با آن و سیر توجه به بداهه در تاریخ هنر مورد بررسی قرار بگیرد و به موازات آن نظریه ها و تحقیقات مرتبط در این زمینه عنوان می گردد تا از ورای آن به فصل مشترک بداهه نگاری و نقاشی کودکان نگاهی بینکنیم. در نگاه اول شاید برای خواننده این سؤال پیش بیاید که چرا ابتدا به توضیح و بیان بداهه در هنر پرداخته شده است؟ اولاً: بخش اول از آن جهت که این تحقیق از دیدگاه هنری و در رشته نقاشی بررسی می شود، لحاظ گردیده است. چراکه توجه به نقاشی کودکان و ویژگی های خاص آن، که هنرمندان همیشه در مسیر زندگی هنریشان به دنبال آن هستند، اولین بار در جنبش هنر مدرن مطرح و نقاشان زیادی در مسیر کار از آن بهره گرفتند (در بخش مربوطه بیشتر توضیح داده می شود). ثانیاً: به نظر می رسد اگر ابتدا به بررسی مفهوم کلی بداهه و عناصر مرتبط با آن در زمینه هنر و سیر تاریخی آن پرداخته شود، بهره بری در بخش های اصلی تحقیق مفید تر خواهد بود.

از آنجایی که سیر شکل گیری زبان و بیان تصویر در کودکان چهار تا شش سال در دوره های مختلف مشترک بوده و در تعامل با بداهه نگاری در نقاشی کودکان است، ابتدا به آن پرداخته می شود، که از طرف محققان نیز طبقه بندی شده، تا بدین ترتیب مقدمه ای برای ورود به مبحث اصلی این تحقیق باشد. در بیان و ارائه ی بداهه نگاری در نقاشی کودکان از نظریه های مرتبط بهره گرفته و به عوامل و عناصر مرتبط با آن که نقش مهمی در استفاده بهینه ی کودک از این ویژگی ایفا می کنند، اشاره شده است. سپس در بخشی که به تجزیه و تحلیل نقاشی کودکان و بررسی بداهه پردازی در آن اختصاص یافته است، نمونه های نقاشی از کودکان چهار تا شش سال، بدون جامعه ی آماری - منطقه یا شهر خاصی مورد نظر نیست - ارائه می گردد تا بتوان اهداف این تحقیق را به بهترین نحو ممکن پیش برد.

در این تحقیق برآنیم تا با استفاده از دانش بزرگان در این زمینه، اتفاقی را که در لحظه ی خاص یعنی لحظه ی ارتباط کودک با نیروی فرا حسی اش و دستیابی به بخش خلاق درون و بروز آن در عملکردهای او به ویژه نقاشی را تا حدودی روشن کنیم. چرا که این نیرو در کودک به منزله ی شکل گیری رفتارها، شخصیت و خلاقیت درون اوست، که مسیر زندگی او را در آینده جهت می دهد. از این رو نباید فراموش کنیم که همه ی کودکان روزی بزرگ می شوند و این همراهی و

تشویق والدین است که می تواند این نیرو را که همان کودک درون است، در وی زنده نگه داشته و به او فرصت دهد تا بازی کند، بخندد، نفس بکشد و در نهایت بیافریند.

۱-۱-۲ بیان مسأله

آن چه در تعریف موضوع پژوهش می توان بیان کرد، این است که: در نگاه کلی به نقاشی کودکان به نظر، مفاهیم موجود در آن ها در تقابل با واقعیت موجود است و احتمال می رود این مفاهیم در ارتباط با فی البداهگی کودکان باشد. از این رو کودک می تواند به هنگام نقاشی تمام عوامل اطراف را در اختیار گرفته و در راستای بیان احساسات درونی خود به کار برد؛ بدون توجه به اینکه در آن واقعیت موجود از بین خواهد رفت. این خصیصه به کودکان امکان خلق آثاری را می دهد که از احساسات درونی آن ها نشأت می گیرد. از آنجایی که بداهه نگاری در کودکان سالیان زیادی است که از طرف هنرمندان بزرگ به خصوص هنرمندان مدرن (با رویکرد به کودک درون) مورد توجه بوده، بنابراین مطالعه بر روی ویژگی های بداهه نگاری در نقاشی کودکان چهار تا شش سال، با توجه به عوامل مرتبط با بداهه سازی در هنر مورد نظر است، که با توجه به نحوه ی ارتباط بین بداهه سازی و کودک در نقاشی مورد بررسی خواهد گرفت. همچنین با استفاده از جمع آوری نمونه های مختلف نقاشی کودکان چهار تا شش سال، به نحوه ی تعامل بین بداهگی و عوامل مؤثر آن در آثار کودکان پرداخته خواهد شد.

۱-۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت و ضرورت این تحقیق در رابطه با اهمیت بداهه سازی در هنر مدرن و معاصر به ویژه نقاشی است. موضوعی که چه در حیطه ی کودکان و چه بزرگ سالان در سال های اخیر مورد توجه بوده، اما مطالعات و تحقیقات کافی در این باره صورت نگرفته است و شاید بتوان در لابه لای مصاحبه ها مختصر اطلاعاتی کسب کرد. انجام نشدن تحقیقات دانشگاهی و آموزشی و هنری در این رابطه، خلأی ایجاد می کند که در مواقع ضروری، بسیاری از سؤالات بدون پاسخ می ماند. این در حالی است که شناخت این ویژگی کودکان، می تواند راه کارهای بسیار مناسبی در روند شکل گیری آثار ماندگار، به ما ارائه دهد.

۱-۱-۴ اهداف پژوهش

بررسی و شناخت عمل بداهه و تأثیرات آن در نقاشی کودکان مسئله ای است که به نظر می رسد چه از طرف خانواده ها و چه از طرف جامعه مورد بی توجهی واقع می شود. لذا شناخت این ویژگی که تأثیر بسزایی در رشد و تکوین کودکان دارد، به ما کمک می کند تا روابط صحیح و مناسب با کودکان برقرار کنیم. چرا که هیچ چیزی برای کودکان در خلأ شکل نمی گیرد و در تعامل با محیط است. از این رو هدفی که این تحقیق دنبال می کند، بررسی عوامل مرتبط با عمل بداهه و بسط آن در نقاشی کودکان چهار تا شش سال است، که در نهایت نحوه ی تعامل آن با درونیات کودک را شامل می شود.

۱-۱-۵ پرسش های پژوهش

سؤالات:

- ۱- بداهه به عنوان یکی از ویژگی های بارز و اصلی نقاشی کودکان چه نقشی در شکل و محتوای آن دارد؟
- ۲- آیا با مطالعه و بررسی در نقاشی کودکان چهار تا شش سال می توان خصیصه ی بداهگی را در نقاشی آنان مشاهده کرد؟

فرضیه ها:

ظاهراً کودکان می توانند با جهان ارتباط مستقیم و بی واسطه برقرار کرده و بدون دخالت عقل نقاشی کنند. به نظر می رسد کودکان به شکل بداهه و علی رغم تأثیرات دنیای اطراف، می توانند عواطف و احساسات درونی خود را در لحظه به تصویر بکشند.

۱-۱-۶ روش پژوهش و گردآوری اطلاعات

در فرآیند تحقیق علاوه بر چارچوب مشخص، باید روش جست و جو نیز منظم باشد تا از طریق آن بتوان به سهولت به پاسخ سؤالات دست یافت. بنابراین برای تحقق هدف پژوهش، روش گردآوری، کتابخانه ای و میدانی بوده که از این طریق اطلاعات مورد نیاز جمع آوری و مطالب با استفاده از مثال ها و منابع معتبر به روش توصیفی بیان شده است. در واقع این پژوهش، مطالعه ای تحلیلی و مقایسه ای بوده و به طور کلی با کمک گرفتن از منابع کتابخانه ای، ترجمه متن های مرتبط، تحقیقات میدانی، شامل جمع آوری نقاشی و برگزاری کارگاه نقاشی، و تجزیه و تحلیل توصیفی به همراه ارائه آثار نقاشی به انجام رسیده است. در جمع آوری آثار سعی شده است تا محدوده ی سنی که در عنوان مشخص شده رعایت و آثار از

کودکانی که هنوز با آموزش در ارتباط نیستند و آزادانه تر با محیط خود در ارتباط هستند، انتخاب شود. به نظر می‌رسد نمونه‌گیری خارج از محیط آموزشی نتیجه‌ی بهتری را برای تحقق هدف پژوهش فراهم می‌کند. در نمونه‌گیری نقاشی کودکان چهار تا شش سال منطقه، جامعه و یا جغرافیای خاصی مورد نظر نیست. یعنی ممکن است این نمونه‌ها مربوط به کودکان خارج از مرزهای ایران نیز باشد. اما مسلماً چیزی که باعث می‌شود تا یک تجزیه و تحلیل به خوبی انجام شود، مطالعه و بررسی منابع مربوطه است. در این زمینه از روش کتابخانه‌ای که بیشتر شامل کتاب‌ها، مجلات معتبر، سایت‌های مربوطه و در مواقعی ترجمه منابع خارجی استفاده شده است. البته باید اشاره کرد که منابع تمامی مطالب آورده شده به صورت مستقیم، از کتب گوناگون فارسی یا خارجی، مقالات و مجلات به صورت کامل هم در متن (با ذکر منبع در پرانتز) و هم در پایان مطالب و در بخش منابع و مأخذ آورده شده است. ارجاع دهی منابع در متن و در بخش منابع و مأخذ به روش APA می‌باشد که توسط مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه تنظیم و ارائه شده است. در مورد تنظیم پایان‌نامه، از جمله: نحوه‌ی نگارش متن، پاورقی، پی‌نوشت، ارائه فهرست مطالب، منابع و عکس‌ها، فصل‌بندی، حواشی صفحات، نوع قلم و ... از "آئین‌نامه‌ی نگارش" موجود در سایت دانشگاه بهره گرفته شده است و تا حد امکان سعی بر رعایت آن بوده است. در مسیر پژوهش علاوه بر چارچوب مشخص و روش تحقیق منظم، تجزیه و تحلیل نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. در واقع تجزیه و تحلیل ما را به سمت نتیجه‌گیری سوق می‌دهد. در این تحقیق تجزیه و تحلیل بر روی آثار نقاشی، که از کودکان بین سنین چهار تا شش سال جمع‌آوری شده و منطبق با مطالعه‌ها و نظریه‌های محققان مختلف، صورت گرفته است.

۱-۱-۷ روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه

در راستای اهداف تحقیق، ابتدا تمامی نقاشی‌ها از کودکان چهار تا شش سال جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفت. این نمونه‌ها در اکثر موارد به شکلی میدانی و در مواردی از سایت‌های معتبر گردآوری شده و مطالعات به روش کتابخانه‌ای از کتاب‌ها و مقاله‌ها صورت گرفته است. به علت حجم زیاد نمونه‌ها، از هر گروه سنی (چهار، پنج و شش سال) تعدادی به صورت ترجیحی انتخاب و در فصل سوم که مربوط به تجزیه و تحلیل بر اساس داده‌هاست، از منظر ویژگی‌های بصری و بیانی بر پایه‌ی بداهه‌نگاری مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

۸-۱-۱ ابزارهای گردآوری داده ها

مطالب جمع آوری شده به واسطه مشاهده (نقاشی کودکان چهار تا شش سال) و مطالعه اسناد و مدارک (کتاب ها، مقاله ها و سایت های اینترنتی) می باشد.

۹-۱-۱ روش تجزیه و تحلیل داده ها

بر اساس مطالعات انجام شده و مطالب جمع آوری شده در زمینه ی موضوع تحقیق روش تجزی و تحلیل به صورت کیفی (تحلیلی) از روی عقل، منطق، تفکر و استدلال با توجه به معیارها و ارزش های پژوهشی صورت گرفته است.

۱۰-۱-۱ پیشینه پژوهش

با توجه به تحقیقات و مطالعات اینجانب موردی در میان کتاب های فارسی یا کتب ترجمه شده به زبان فارسی و پایان-نامه ها یافت نشد که به طور مستقیم به موضوع پیشنهادی مرتبط باشد. در بیشتر مواردی که وجود داشت هنر کودکان را از نظر روان شناسی یا علوم تربیتی و یا زبان و بیان تصویری مورد بررسی قرار گرفته بود. با این حال به طور پراکنده در موارد فرعی و حاشیه ای مانند بخش های تاریخچه (سیر توجه به بداهه نگاری و نقاشی کودکان در تاریخ هنر)، عناصر مرتبط با بداهه نگاری یا مطالب مربوط به زبان و بیان تصویری در نقاشی کودکان و... می توان از منابع گوناگون بهره گرفت. قابل ذکر است به دلیل تازگی موضوع، به بررسی کلی آن پرداخته شده است.

۱۱-۱-۱ محدودیت های پژوهش

بیشترین محدودیت های پژوهش در سیر مطالعه به دلیل کمبود منابع مربوط به مفهوم بداهه چه در زمینه هنر و چه در زمینه نقاشی کودکان بود. به طوری که حتی برای معنی لغوی آن نیز بیشتر از یک یا دو مورد منبع فارسی وجود نداشت. از این رو در بیشتر موارد به طور غیر مستقیم و از طریق مطالعه ی عناصر و مؤلفه های مرتبط با بداهه نگاری در هنر و نقاشی کودکان چهار تا شش سال، در جهت تکوین موضوع پرداخته شده است.

۲-۱ بداهه

در فرهنگ فارسی دهخدا/ برای عمل بداهه معانی ای تعریف شده که خود از کتب قدیمی در این فرهنگ گردآوری

شده است و به ترتیب زیر می باشد:

«ناظم الاطباء: (مأخوذ از عربی) ناگاه و نا اندیشه گفتن چیزی و یا خواندن شعری. هر چیزی که بگویند و یا بکنند بدون تأمل و تفکر و بدون یادآوری و فی الفور، ناگاه، به خیال خود، رود انداز.

فرهنگ فارسی معین: بدون اندیشه سخن گفتن یا شعر سرودن، نیاندیشه.

کشاف اصطلاحات الفنون: در اصطلاح بلغاء آن است که منشی یا شاعر کلام را بی رویت و فکر انشاء کند و این را ارتجال نیز نامند.

آندراج: انشای شعری یا لطیفه ای به حسب متقاضی مقام بی فکر و تأمل.

یادداشت مؤلف: گفتن سخنی یا شعری بی تهیه، چست گویی.

ترجمه ی تاریخ یمینی: صابی از بدیهه ی خاطر و عجاله ی وقت این سه بیت بدو داد:

چون یافت حریف خوش بر آمد

با او بدیهه خوش در آمد

نظامی

سند باد نامه: بدیهه جواب، آن که بی اندیشیدن پاسخ گوید: اما عظیم داهی بود و دانا و حاذق و کافی رای و بدیهه جواب.

بدیهه در باریدن؛ بی تأمل و اندیشیدن سخنی یا شعری مرتجل سرودن.

کز و سمع ها بحر عمان نماید

بدیهه همی بارم از خاطر این در

خاقانی

گفتن به نشان آن نشانه

او نیز بدیهه ای روانه

نظامی